

Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu v kontexte inštitútu väzby

Anotácia: Predkladaný odborný článok vznikol v reakcii na zmenu rozhodovacej činnosti Ústavného súdu vo vzťahu k väzobným veciam. Tento jav v sebe nesie množstvo významných aspektov, na ktoré autor upriamuje pozornosť. Cieľom článku je prostredníctvom analýzy konkrétnych rozhodnutí a ich dôvodov zdôrazniť význam pôsobenia Ústavného súdu ako ultimátneho ochrancu ústavnosti, a to z perspektívy inštitútu väzby. Zároveň je potrebné vymedziť pravidlá, ktoré musí Ústavný súd pri svojej činnosti rešpektovať. Vzhľadom na dôležitosť a citlivosť rozoberanej problematiky je konečným cieľom apelovať na dôsledné dodržiavanie základných práv a slobôd, striktnú zákonnosť trestného konania a rešpektovanie právnej istoty.

Kľúčové slová: inštitút väzby, Ústavný súd, všeobecné súdy, základné práva a slobody, rozhodovacia činnosť.

Úvod

Ochrana základných práv a slobôd predstavuje pilier, na ktorom je vybudovaný demokratický a právny štát. Táto ochrana jednotlivcov je zvýraznená v súvislosti s trestným právom procesným, ktoré v záujme dosahovania účelu trestného konania legitimizuje zásahy do ústavou garantovaných práv a slobôd. Ústavou predpokladaná výnimka odôvodneného obmedzenia základných práv (čl. 13 a čl. 17 Ústavy SR) v snahe náležitého zistenia trestných činov a spravodlivého potrestania ich páchatel'ov (§ 1 TP) tak otvára priestor na koncipovanie a využívanie trestno-procesných prostriedkov, ktoré pomáhajú daný účel zabezpečiť.

Zohľadňujúc načrtnuté tézy, inštitút väzby reprezentuje zaisťovací prostriedok najintenzívnejšieho charakteru, ktorý v trestnom procese možno využiť vo vzťahu k obvineným, no stále nevinným osobám. Z toho dôvodu sa pri väzbe zvýrazňuje fakultatívna, subsidiárna, predbežná a dočasná povaha. Využívanie zaisťovacích prostriedkov musí rešpektovať prísne ústavné pravidlá, vyjadrené predovšetkým prostredníctvom základných zásad trestného konania, ktoré sú následne špecifikované v konkrétnych ustanoveniach Trestného poriadku.

V trestnom práve, ktoré je vybudované na princípoch demokratického a právneho štátu, nemožno nikdy uplatňovať prístup „účel svätí prostriedky“, preto efektívny boj proti trestnej činnosti možno dosahovať výlučne zákonnými prostriedkami, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody.¹ Načrtnutá požiadavka zákonnosti vystupuje do popredia pri využívaní inštitútu väzby.

Keďže aplikácia práva je náročná ľudská činnosť, obzvlášť v oblasti trestného práva, v praxi môže dochádzať k procesným pochybeniam, ktoré nie sú odstránené ani v rámci opravných prostriedkov. V prípade najzávažnejších pochybení, ktoré dosahujú ústavnú intenzitu, nastupuje úloha Ústavného súdu ako nezávislého orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 Ústavy SR). Za splnenia určitých okolností tak možno preniesť rozhodovanie o ústavných aspektoch trestných vecí na Ústavný súd, ktorý môže poskytnúť ochranu fyzickým a právnickým osobám, ktorých práva boli postupom alebo rozhodovaním orgánov činných v trestnom konaní alebo súdov porušené.

---

¹ Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta, 2022. *Zákonnosť a efektívnosť trestného konania s dôrazom na prípravné konania. Tlačová správa.* Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Tlacove_spravy/2022/1_7_2022_TLACOVA_SPRAVA.pdf.

Genéza rozhodovacej činnosti

Abstrahujúc doteraz uvedené skutočnosti, ústavná sťažnosť predstavuje ústavný prostriedok priameho prístupu fyzických a právnických osôb k ochrane ústavnosti poskytovanej Ústavným súdom vo vzťahu k základným právam a slobodám.² Slovom Ústavného súdu „*zmyslom ústavnej sťažnosti je v zásade ochrana súkromnej sféry fyzických a právnických osôb pred verejnou mocou a s tým previazané presadzovanie ochrany a rešpektu k ľudským slobodám u všetkých orgánov verejnej moci.*“³ V kontexte inštitútu väzby oprávnenie iniciovať konanie pred Ústavným súdom a možnosť domáhať sa ochrany svojich porušených práv predstavuje významnú ústavnú garanciu (čl. 127 Ústavy) vo vzťahu k väzobne stíhaným osobám.

Konanie o ústavnej sťažnosti (§ 122 a nasl. ZoÚS) je ovládané striktnými pravidlami, ktoré boli špecifikované judikatúrou samotného Ústavného súdu. Pri skúmaní aktuálneho vývoja rozhodovacej činnosti v tejto oblasti môže vzniknúť legitímna otázka, či Ústavný súd nevybočil zo svojej konštantnej judikatúry a nezačal posudzovať väzobné veci rozdielnou optikou (?). S predmetnou problematikou je spojený celý komplex pridružených aspektov. Aké konkrétne skutočnosti nás ale vedú k tomuto skúmaniu?

Apriórny a zovšeobecňujúcim štatistickým konštatovaním možno na úvod uviesť, že v roku 2021 výrazne vzrástol počet rozhodnutí deklarujúcich porušenie čl. 17 ods. 5 Ústavy v súvislosti s väzobným stíhaním sťažovateľov. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi (2019, 2020) ide o nezanedbateľný nárast prípadov, kedy Ústavný súd vyslovil porušenie základného ústavného práva na osobnú slobodu, ku ktorému došlo v súvislosti s konaním a rozhodovaním o väzbe zo strany orgánov trestného konania. Konkrétne ide o nasledujúce štatistické údaje, ktoré budú v ďalšej časti tohto článku rozoberané a analyzované:

- (i) V roku 2019: 5 rozhodnutí o porušení čl. 17 ods. 5 Ústavy SR, 63 rozhodnutí o odmietnutí ústavnej sťažnosti;
- (ii) v roku 2020: 4 rozhodnutia o porušení čl. 17 ods. 5 Ústavy SR, 76 rozhodnutí o odmietnutí ústavnej sťažnosti;
- (iii) V roku 2021: 30 rozhodnutí o porušení čl. 17 ods. 5 Ústavy SR, 118 rozhodnutí o odmietnutí ústavnej sťažnosti.⁴

Interpretujúc uvedené štatistické ukazovatele možno skonštatovať, že v roku 2021 síce stúpol počet rozhodnutí o odmietnutí ústavných sťažností, ale na druhej strane, neúmerne k tomu stúpol aj počet rozhodnutí, v ktorých Ústavný súd dal za pravdu sťažovateľom a konštatoval porušenie ich základných práv. Avšak v tejto oblasti rozhodovania nemožno sklznúť len čisto k formálnemu štatistickému hodnoteniu, pretože inštitút väzby predstavuje výrazný zásah do osobnej sféry obvinenej osoby, na ktorú sa v tom čase vzťahuje prezumpcia neviny. Z toho dôvodu je potrebné vnímať každý prípad individuálne a posudzovať podľa konkrétnych okolností. O to viac v kontexte možných závažných pochybení.

V čom spočíva určitá zmena v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu? Začali orgány činné v trestnom konaní a súdy v trestnom procese nadmieru porušovať základné práva sťažovateľov, ktorým musí poskytnúť ochranu až Ústavný súd? Pochybili v takom veľkom počte prípadov v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi? Alebo na druhej strane, stala sa z Ústavného súdu ďalšia inštancia vo vzťahu k všeobecným súdom, ktorá bude rozhodovať o ústavných sťažnostiach ako o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam o väzbe? Začal

---

² MACEJKOVÁ, I., BÁRÁNY, E., BARICOVÁ, J., FIAČAN, I., HOLLÄNDER, P., SVÁK, J. a kol., 2020. *Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky*. Komentár, 1. vydanie, s. 890.

³ *Uznesenie Ústavného súdu SR z 27. októbra 2015, sp. zn. III ÚS 530/2015.*

⁴ Údaje boli získané a následne skúmané prostredníctvom funkcie vyhľadávania rozhodnutí na webovom sídle Ústavného súdu. Dostupné na internete: <https://www.ustavnysud.sk/vyhladavanie-rozhodnuti-!DecisionsSearchResultView>.

sa Ústavný súd v rozpore s doterajšou judikatúrou formovať do pozície, ktorá mu neprináleží?⁵

Ak by sme tieto otázky rozviedli do absurdnosti, v prípade, kedy v štádiu konania pred súdom rozhodol prvostupňový súd o väzbe v neprospech obvineného a druhostupňový sťažnostný súd sa s týmto rozhodnutím stotožnil a sťažnosť obvineného zamietol, pričom následne došlo zo strany Ústavného súdu k vysloveniu porušenia základných práv v súvislosti s väzobným stíhaním, možno na túto procesnú situáciu nazerať nasledovne: ak napr. o väzbe v prvom stupni rozhodoval Špecializovaný trestný súd (v senáte zloženom z 3 sudcov) a v druhom stupni Najvyšší súd (v senáte zloženom z 3 sudcov), možno vyjadriť presvedčenie, že samotná pozícia, ktorú (nielen) títo sudcovia zastávajú, predpokladá vysokú profesionalitu a kvalifikovanosť v oblasti trestného práva. Preto nadmerné zasahovanie zo strany Ústavného súdu by mohlo byť vnímané ako istá forma devalvácie a podkopávania autority sudcov všeobecných súdov. Ale to len za predpokladu, že ich postup bol striktné ústavný.

Tieto myšlienky predstavujú hlavné tézy, ktoré budú ďalej rozvádzané do konkrétnosti a na ktoré sa pokúsime ponúknuť možný náhľad. Zdôrazňujeme ale, že bez znalosti všetkých relevantných detailných informácií z tých-ktorých trestných vecí, ktoré sú obsahom spisových materiálov, nie je možné s definitívnou platnosťou vysloviť závery, ktoré by boli nespochybniteľné. Nie nadarmo sa hovorí, že kde sú dvaja právnici, tam sú tri právne názory. Aj preto sa naše skúmanie obmedzilo na logickosť prezentovaných argumentov v rozhodnutiach Ústavného súdu.

Postavenie a úloha ústavného súdu

Z ústavnoprávneho hľadiska inštitút väzby v sebe inkorporuje viacero významných aspektov, ktoré sú vo vzájomnej korelácii a z ktorých sa odvodzuje podstata, účel a princípy väzby, na ktoré je potrebné prihliadať za každých okolností. Spomenúť možno najmä čl. 17 a čl. 50 ods. 2 Ústavy SR. Rozhodovanie o väzbe je potrebné odlišiť od rozhodovania o samotnej vine, preto „*súdy rozhodujúce o väzbe musia mať na pamäti, že väzba predstavuje pre obvinenú osobu zásah do základných práv a tiež zásadné sťaženie jej obhajoby. Inštitút väzby nesmie byť využívaný ako predbežný trest pre osobu obvinenú zo spáchania trestného činu. Súd rozhodujúci o väzbe musí dôsledne dbať na princíp prezumpcie neviny.*“⁶ Celý tento postup vyžaduje citlivý a dôsledný prístup zo strany sudcov.

Rozhodovanie o väzbe je v zmysle Trestného poriadku zverené výlučne do právomoci všeobecných súdov. Ústavný súd však do sústavy všeobecných súdov rozhodne nepatrí a v tomto význame je potrebné vnímať úlohu Ústavného súdu pri poskytovaní ochrany v konaní o ústavnej sťažnosti. Postavenie nezávislého orgánu ochrany ústavnosti, legislatívna úprava a judikatúra jednoznačne definujú úlohu Ústavného súdu v tejto oblasti. Kľúčovým konceptom pre založenie právomoci Ústavného súdu na rozhodovanie o základných právach a slobodách sťažovateľov je princíp subsidiarity, ktorý je vyjadrený v § 132 ZoÚS.

Tento princíp spočíva v tom, že ochrana ústavnosti je zverená nielen Ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktoré sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj dodržiavanie základných práv a slobôd.⁷ Ústavný súd tak predstavuje inštitucionálny mechanizmus s povahou *ultima ratio*, ktorý nastupuje až v prípade nefunkčnosti všetkých

---

⁵ Niektoré z týchto otázok načrtnol aj súčasný predseda Súdnej rady Ján Mazák v rozhovore pre Denník N z 28. januára 2022. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/2697289/predseda-sudnej-rady-mazak-je-koniec-vybavovania-na-sudoch-video/?ref=list>.

⁶ Nález Ústavného súdu SR z 24. novembra 2020, sp. zn. III ÚS 284/2020.

⁷ Primerane pozri Nález Ústavného súdu SR z 18. októbra 2001, sp. zn. II ÚS 55/98.

ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú.⁸ Vzťah subsidiarity teda vyjadruje imperatív, podľa ktorého Ústavný súd nie je oprávnený zastupovať všeobecné súdy, ani nahrádzať ich rozhodovaciu činnosť v otázkach, ktoré spadajú výlučne do právomoci všeobecných súdov, a to najmä v konaní a rozhodovaní o opravných prostriedkoch. Ústavnú sťažnosť preto nemožno za žiadnych okolností stotožňovať s opravnými prostriedkami, ktoré sú upravené v Trestnom poriadku.

Z podstaty ústavnej sťažnosti teda vyplýva, že právomoc Ústavného súdu rozhodovať o porušení základných práv prichádza do úvahy, ak právna úprava neposkytuje týmto právam efektívnu ochranu prostredníctvom opravných prostriedkov (sťažovateľ vyčerpal všetky dostupné prostriedky nápravy podľa Trestného poriadku) a zároveň, že túto ochranu aktuálne neposkytuje žiaden iný orgán (určitá otázka v priebehu trestného konania bola v zásade právoplatne uzavretá, pričom o tejto nie je príslušný rozhodovať žiaden iný orgán).⁹

Nie každé pochybenie v konaní a rozhodovaní zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov je spôsobilé založiť právomoc Ústavného súdu. Ďalší dôležitý aspekt princípu subsidiarity teda predpokladá, že pod ochranou Ústavného súdu sú len tie základné práva, ktorých intenzita porušenia dosahuje ústavnú úroveň. Z požiadavky skúmania len najzávažnejších ústavných pochybení sa zároveň odvodzuje aj rozsah prieskumnej právomoci v konaní o ústavnej sťažnosti. Z judikatúry vyplýva, že Ústavný súd nie je oprávnený posudzovať skutkové a právne závery, ku ktorým dospeli všeobecné súdy, ale jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti týchto záverov s ústavou a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach. Skutkové a právne závery teda môžu podliehať revízii vtedy, ak by „*vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody.*“¹⁰ Nakoniec, aj samotné rozhodovanie o ústavnej sťažnosti je ovládané pravidlom ultima ratio a minimalizovaním zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov konštatovaním o porušení základných práv.

Pri sumarizácii tohto špecifického vzťahu môžeme uviesť, že zodpovednosť za priebeh trestného konania v jeho rôznych štádiách je v zmysle nášho právneho poriadku zverená výlučne orgánom činným v trestnom konaní a všeobecným súdom, ktoré za týmto účelom môžu využívať aj tvrdé, základné práva obmedzujúce prostriedky (medzi ktoré patrí aj inštitút väzby). Avšak vyvodzovanie trestnej zodpovednosti nie je možné dosahovať akýmkoľvek svojvoľným spôsobom, ale naopak, príslušné orgány sú viazané striktnou zásadou legality (čl. 2 ods. 2 Ústavy) a konaním v medziach platných právnych predpisov. Ochrana ústavnosti je v zmysle Ústavy zverená do právomoci Ústavného súdu. Pri závažných pochybeniach, ktoré presahujú oblasť trestného práva a zasahujú do samotných ústavných princípov, úlohou tohto nezávislého orgánu ochrany ústavnosti je korigovať činnosť príslušných orgánov v trestnom procese, odstrániť rozpor s Ústavou a tým poskytnúť ochranu individuálnym právam sťažovateľov. Ergo, samotná existencia konania o ústavnej sťažnosti v sebe zahŕňa jednak ochranu verejného záujmu (na čistote trestných konaní) a zároveň ochranu individuálnych záujmov (ochranou konkrétnych práv jednotlivcov).

Analýza aktuálnej rozhodovacej činnosti a vybraných rozhodnutí

Popísané pravidlá definujúce postavenie a úlohu Ústavného súdu v tejto časti zasadíme do kontextu s inštitútom väzby a so zreteľom na stanovené pravidla budeme analyzovať

---

⁸ Vo vzťahu k princípu subsidiarity pozri napr. Uznesenie Ústavného súdu SR z 23. marca 2010, sp. zn. III. ÚS 114/2010.

⁹ Primerane pozri Uznesenie Ústavného súdu SR z 27. júna 1996, sp.zn. I. ÚS 36/96.

¹⁰ Uznesenie Ústavného súdu SR z 6. marca 2019, sp. zn. I. ÚS 68/2019.

aktuálnu rozhodovaciu činnosť. Ako už bolo viackrát spomenuté, v roku 2021 sme zaznamenali štatistický posun v prístupe Ústavného súdu pri posudzovaní väzobných vecí, preto predmetom nášho skúmania bude práve charakter týchto rozhodnutí.

Ak Ústavný súd v konaní o ústavnej sťažnosti zistí porušenie základných práv sťažovateľov, jeho úloha je zohľadnená v konkrétnych spôsoboch, akými môže rozhodnúť (§ 133 ZoÚS) a tým poskytnúť ochranu. Z povahy takýchto meritórnych rozhodnutí možno odvodiť podstatu samotného sťažnostného konania a závažnosť pochybení, v dôsledku ktorých Ústavný súd zasiahol do činnosti príslušných orgánov trestného konania. Samozrejme, pri zohľadnení špecifických okolností toho-ktorého prípadu. V súlade s tým sme zvolili prístup pri analýze referenčných rozhodnutí z roku 2021, ktorými boli konštatované porušenia základných práv sťažovateľov v súvislosti s väzobnými stíhaniami. Po preskúmaní skutkového a právneho stavu, ktorý bol predmetom v konaniach pred Ústavným súdom, sme na podklade referenčných rozhodnutí identifikovali základné spôsoby, akými bolo v merite vecí rozhodnuté. Za súčasného zohľadnenia dôvodov, ktoré Ústavný súd viedli k tomu-ktorému rozhodnutiu, boli tieto spôsoby rozhodovania zarámcované do 4 hlavných kategórií.

Do prvej skupiny sme zaradili rozhodnutia, ktorých základom výrokovvej časti bolo konštatovanie o porušení namietaných práv podľa čl. 17 Ústavy (prípadne podľa čl. 5 Dohovoru), pričom Ústavný súd zvyšným častiam ústavných sťažností nevyhovel. Takýmto spôsobom bolo rozhodnuté v 8 prípadoch. Zaujímavým zistením je, že (až) v 7 prípadoch sa konanie pred Ústavným súdom týkalo porušenia časových aspektov konania a rozhodovania o väzbe zo strany všeobecných súdov. Vo všeobecnosti je známe, že povaha väzby kladie osobitný dôraz na zásadu rýchlosti, v zmysle ktorej sú príslušné orgány povinné postupovať prednostne a urýchlene tak, aby sa zamedzilo nadmerným zásahom do osobnej slobody väzobne stíhaných osôb. Tento záväzok vyplýva predovšetkým z čl. 5 Dohovoru, ku ktorému ESĽP vybudoval bohatú judikatúru, k čomu je prispôsobená aj úprava Trestného poriadku a konštantná judikatúra Ústavného súdu v tejto oblasti.

Z týchto vyplýva (okrem iného) aj „*právo obvineného iniciovať konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná (...)*“¹¹ Práve v tomto postupe, teda pri rozhodovaní o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby na slobodu (§ 79 TP), došlo k najčastejším porušeniam pravidiel upravujúcich časové požiadavky pre takéto rozhodovanie. V súlade s rozhodovacou činnosťou ESĽP, Ústavný súd pri skúmaní požiadavky na urýchlené rozhodnutie o väzbe stabilne judikuje, že jednotlivé lehoty sa musia posudzovať prísne podľa všetkých okolností prípadu. Avšak z hľadiska požiadavky neodkladnosti a urýchlenosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie na slobodu, sú lehoty rátané na mesiace príliš dlhé. Preto lehoty konania presahujúce na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca a nečinnosť trvajúcú týždne, nemožno považovať za súladné.¹²

Ak sa v konaní o ústavnej sťažnosti posudzuje prípad, z ktorého vyplýva, že postup všeobecných súdov zjavne nerešpektuje spomenuté štandardy, Ústavný súd takéto porušenie práv nemôže ignorovať a vzhľadom na všetky okolnosti prípadu musí poskytnúť ochranu a rozhodnúť v prospech sťažovateľa. Napríklad, celková doba konania na okresnom súde v dĺžke 80 dní, zapríčinená najmä zdĺhavým predkladaním spisu sťažnostnému súdu (IV.US 533/2021), alebo konanie o písomne odôvodnenej žiadosti z 31. júla, o ktorej okresný súd rozhodol a toto rozhodnutie doručil až 18. septembra, najmä z dôvodu pracovnej zaťaženia zákonnej sudkyne (I. ÚS 564/2020), sú porušenia základných práv, ktoré plne odôvodňujú zásah zo strany Ústavného súdu. Avšak ako uvádza Ústavný súd, ani „*rešpektovanie požiadavky prednostného a urýchleného rozhodovania súdov vo väzobných veciach by*

¹¹ Nález Ústavného súdu SR z 14. decembra 2021, sp. zn. IV. ÚS 533/2021.

¹² Primerane pozri Nález Ústavného súdu SR z 13. apríla 2021, sp. zn. I ÚS 564/2020.

*nemalo ísť na úkor rešpektovania zásad spravodlivého súdneho procesu.*¹³ V citovanej veci bol posudzovaný postup krajského súdu, ktorý po predložení veci, rozhodol o sťažnosti obvineného síce v zákonnej lehote, avšak bez toho, aby mal k dispozícii včas podanú sťažnosť a jej odôvodnenie zo strany ustanovenej obhajkyne (III. ÚS 16/2021).

Napriek tomu, že v týchto konaniach došlo k porušeniu základných práv, Ústavný súd bol viazaný princípom subsidiarity, ktorý bol zohľadnený v nevyhovení ostatným návrhom obsiahnutým v ústavných sťažnostiach. V konkrétnej podobe, napríklad, návrhom na zrušenie rozhodnutí všeobecných súdov nebolo vyhovené, pretože ako uviedol Ústavný súd, predmetom ústavných sťažností bolo posúdenie dĺžky rozhodovania všeobecných súdov, a nie posúdenie dôvodov týchto rozhodnutí, na základe ktorých je sťažovateľ väzobne stíhaný. Rovnako Ústavný súd poukázal, že pomalé rozhodovanie o väzbe nemôže byť dôvodom na prepustenie obvinených z väzby na slobodu. Takáto situácia by prichádzala do úvahy len vtedy, ak by príslušné orgány nekonali s osobitnou starostlivosťou vo vzťahu k meritu trestnej veci ako takej, alebo ak zo zákona vyplýva lehota, v ktorej má byť o väzbe rozhodnuté.¹⁴

Na rozdiel od toho, v poradí druhú skupinu predstavujú tie rozhodnutia, v ktorých Ústavný súd okrem deklarovania porušenia základných práv podľa čl. 17 Ústavy SR, pridal aj výrok, ktorým zrušil napadnuté rozhodnutie, ktorým došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov v súvislosti s ich väzobným stíhaním. V roku 2021 bolo takýmto spôsobom rozhodnuté v 7 prípadoch. K zrušeniu napadnutého rozhodnutia pristupuje Ústavný súd v zmysle § 133 ods. 2 ZoÚS vtedy, ak vzhľadom na okolnosti prípadu, samotné konštatovanie o porušení základných práv nečiní dostatočnú nápravu.¹⁵

Z doteraz uvedených skutočností vyplýva, že konanie a rozhodovanie o väzbe v rôznych štádiách trestného konania predstavuje mimoriadne náročnú činnosť, ktorá na príslušné orgány kladie vysoké nároky. Súdne rozhodnutie, ktorým sa legitimizuje pozbavenie osobnej slobody prostredníctvom väzobného stíhania preto musí zohľadňovať množstvo významných aspektov vyplývajúcich z tej-ktorej trestnej veci a zároveň musí spĺňať určité kvality. Vo vzťahu k ústavnej akceptovateľnosti týchto rozhodnutí, ktorú vo svojich rozhodnutiach akcentuje aj Ústavný súd a ktorá zároveň značne predurčuje hranice ústavného prieskumu a odôvodnenosť ústavnej sťažnosti, je požiadavka precízneho odôvodnenia rozhodnutia o väzbe. Obsahom tejto požiadavky je *„právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany.*¹⁶ Väzobné rozhodnutia by preto mali poskytovať adekvátny opis relevantných skutočností, ktoré sú dostatočne konkrétne a určité a ktoré presvedčia aj nezávislého a objektívneho pozorovateľa o dôvodnosti využitia väzby.

To je dôležité najmä so zreteľom na úlohu Ústavného súdu, ktorému neprináleží meritórne precizovať, resp. vecne posudzovať dôvodnosť trestného stíhania, existenciu dôvodov väzby a jej eventuálneho nahradenia. Takýto postup by navyše musel byť založený na detailnom skutkovom a právnom vyhodnocovaní dôkazov, ktoré sú obsiahnuté vo vyšetrovacom spise, a to nie je zmyslom konania podľa čl. 127 Ústavy SR. Práve precízne odôvodnenie slúži na to, aby rozhodnutia neboli považované za bezdôvodné, arbitrárne alebo neudržateľné, ale naopak, aby presvedčili Ústavný súd o dodržaní ústavno-procesných princípov pozbavenia osobnej slobody.¹⁷

¹³ Nález Ústavného súdu SR z 27. mája 2021, sp. zn. III. ÚS 16/2021.

¹⁴ Primerane pozri napr. Nález Ústavného súdu SR z 13. apríla 2021, sp. zn. I ÚS 564/2020.

¹⁵ K meritórnym spôsobom rozhodovania bližšie pozri MACEJKOVÁ, I., BÁRÁNY, E., BARICOVÁ, J., FIAČAN, I., HOLLÄNDER, P., SVÁK, J. a kol., 2020. *Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky*. Komentár, 1. vydanie, s. 1023.

¹⁶ Nález Ústavného súdu SR z 30. septembra 2021, sp. zn. II. ÚS 299/2021.

¹⁷ Primerane pozri Nález Ústavného súdu SR z 14. októbra 2021, sp. zn. III. ÚS 347/2021 a Nález Ústavného súdu SR z 30. marca 2021, sp. zn. I. ÚS 452/2020.

Napríklad, Ústavný súd posudzoval ústavnú udržateľnosť odôvodnenia kolúzneho správania, ktoré malo vyplývať najmä z charakteru stíhanej trestnej činnosti (spočívajúcej v ovplyvňovaní výpovede spoluobvineného) a z osobnej vybavenosti sťažovateľky (ktorá disponovala praktickými skúsenosťami z trestného práva a v tejto súvislosti zastávala významné štátne funkcie). Ústavný súd vyhodnotil potrebu precizovania, u ktorých konkrétnych osôb hrozí riziko, že budú ovplyvňované kolúznym správaním sťažovateľky, na čo všeobecný sťažnostný súd rezignoval, keď iba vo všeobecnosti poukázal na svedkov, resp. obvinených nachádzajúcich sa na slobode, bez ich konkretizácie (III. ÚS 347/2021). V obdobnom prípade sa Ústavný súd vyjadroval k absencii presvedčivých úvah týkajúcich sa dôvodov kolúznej väzby a nemožnosti jej nahradenia inou dostupnou alternatívou (III. ÚS 581/2021).

Rovnako ani v ďalšom konaní Ústavný súd nebol stotožnený s prezentovanými dôvodmi kolúznej väzby, ktoré podľa Najvyššieho súdu boli opodstatnené najmä samotným charakterom trestnej činnosti, spôsobom jej páchania a metódami, ktoré mali byť pri jej páchaní použité, pričom sťažovateľ bol podozrivý zo sofistického podplácania iných osôb, z čoho vyplývala obava, že takýmto spôsobom by mohol postupovať aj v prejednávanej trestnej veci a tým ovplyvňovať ďalšie osoby vo svoj prospech. Vo vzťahu k tomu Ústavný súd skonštatoval, že pôvod obavy z kolúzneho konania bol vyjadrený nadmieru neurčito až frázovito, používajúc pojmy ako „samotný charakter trestnej činnosti, spôsob jej páchania“ a pod., pričom obsah tejto obavy (možné ovplyvňovanie sťažovateľom vo svoj prospech) bol vyhodnotený ako zmätočný.

V tejto druhej kategórii rozhodnutí by sme ešte upriamili pozornosť na konanie, v ktorom sťažovateľ namietal, že v jeho väzobnej veci rozhodoval predseda senátu Najvyššieho súdu, u ktorého boli pochybnosti o jeho nestrannosti, najmä z dôvodu príbuzenského vzťahu k prokurátorovi činnému v trestnej veci (synovec – strýko). Po tom, ako Ústavný súd v koncentrovanej podobe poskytol vyčerpávajúci výklad o zásadnej dôležitosti sudcovskej nestrannosti v kontexte právneho štátu, aj s poukazom na judikatúru ESLP,¹⁸ následne skonštatoval porušenie základných práv a napadnuté rozhodnutie zrušil. K takémuto záveru Ústavný súd dospel po komplexnom preskúmaní príbuzenského vzťahu (ktorý sám o sebe nemusel automaticky zakladať pochybnosť o nestrannosti) vo väzbe na ďalšie okolnosti prípadu (akými boli najmä, že príslušný sudca aktívne neoznámil jeho možné vylúčenie, ako aj nereflektovanie argumentácie sťažovateľa o nezákonnosti postupu jeho synovca). Uvedené bolo v rozpore s objektívnym hľadiskom nestrannosti a teóriou zdania (II. ÚS 300/2021).

Ústavný súd síce v týchto prípadoch zrušil napadnuté rozhodnutia, avšak nepristúpil k vráteniu veci všeobecným súdom na ďalšie konanie. Pri uplatňovaní tejto právomoci musí Ústavný súd posúdiť, či vrátenie veci môže prispieť k efektívnej ochrane práv, ale najmä, či vrátenie veci na ďalšie konanie je vôbec z právneho a faktického hľadiska možné.¹⁹ Vo väčšine konaní bránila takémuto postupu tá skutočnosť, že sťažovateľ bol medzičasom prepustený z väzby na slobodu, pričom rozhodovať o väzbe možno výlučne s účinkami do budúcnosti (teda nie do minulosti).²⁰

V porovnaní s tým sme do tretej kategórie začlenili rozhodnutia, ktoré vyústili z konaní, ktorých povaha takýto postup umožňovala. Ústavný súd teda v 11 prípadoch, po vyhodnotení všetkých okolností prípadu, skonštatoval porušenie ústavou garantovaných práv

---

¹⁸ „Prostredníctvom nestrannosti sudcov sa naplňajú postuláty právneho štátu, akými sú rovnosť, legitímne očakávanie, právna istota, dôvera v právo, jeho neutralita či spravodlivosť. Rozhodovanie vecí zaujatým sudcom je popretím zmyslu súdnictva a práva.“ Nález Ústavného súdu SR z 9. decembra 2021, sp. zn. II. ÚS 300/2021.

¹⁹ K podstate a limitom tejto právomoci pozri napr. Nález Ústavného súdu SR z 4. decembra 2014, sp. zn. I. ÚS 397/2014.

²⁰ Pozri napr. Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III. ÚS 581/2021.

podľa čl. 17, zrušil napadnuté rozhodnutia a vec vrátil všeobecným súdom na ďalšie konanie a rozhodovanie. Predmetom týchto konaní boli námietky o procesných pochybeniach rôzneho charakteru a intenzity, avšak v zhode s ostatnými, doteraz rozoberanými rozhodnutiami, ani v jednom prípade Ústavný súd nezistil absolútne svojvoľný a arbitrárny postup zo strany všeobecných súdov, ktorý by viedol k spochybneniu väzby ako takej. Náprava identifikovaných pochybení a ich prevencia do budúca, je vzhľadom na koncept právneho štátu, v záujme všetkých zainteresovaných subjektov.

Uvedené demonštruje napríklad konanie, v ktorom okresný súd nepredložil písomné odôvodnenie sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby, v dôsledku čoho krajský súd rozhodol bez zohľadnenia sťažovateľom prezentovanej argumentácie. K tomu Ústavný súd uviedol – „*porušenie procesných garancií, ktoré musia byť pri rozhodovaní o väzbe dodržané, nemusí mať automaticky za následok prepustenie obvineného z väzby na slobodu, pretože samo o sebe nemôže spochybníť zákonnosť väzby samotnej vrátane jej právneho titulu (súdneho rozhodnutia, o ktoré sa väzba opiera).*“²¹ Obdobným spôsobom Ústavný súd vyhodnotil prípad, v ktorom bola tzv. úteková väzba založená predovšetkým na hrozbe vysokého trestu, bez konkretizácie ďalších skutočností zakladajúcich tento väzobný dôvod, ktoré sú po uplynutí určitého času nevyhnutým predpokladom pre ďalšie trvanie väzby. V tejto veci k požiadavke na prepustenie z väzby (ktorej nebolo vyhovené), Ústavný súd zvýraznil výnimočnosť takéhoto opatrenia, ktoré je určené len pre špecifické a ojedinelé prípady porušenia práv a zároveň vymedzil situácie, kedy by takýto postup pripadal do úvahy. Týmito v zásade sú: (i) strata ústavného titulu držania vo väzbe v dôsledku zrušenia napadnutého rozhodnutia (napr. ak sa napadnutým rozhodnutím rozhodlo o predĺžení väzby alebo ak sa rozhodnutie opiera o dôvody väzby, ktoré v danom čase zjavne nemôžu existovať) a (ii) spochybnenie dôvodnosti samotného trestného stíhania (pri celkom zjavnej neexistencii dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu).²²

Po zrušení rozhodnutia a vrátení veci na ďalšie konanie sú všeobecné súdy viazané právnym názorom, ktorý Ústavný súd vyslovil pri konštatovaní o porušení základných práv (§ 134 ZoÚS). Práve v ďalšom priebehu trestného konania sú príslušné orgány povinné prispôbiť svoj postup vo vzťahu k vytknutým pochybeniam a v závislosti od okolností tohto prípadu, vykonať nápravné opatrenia. Uvedené znova demonštrujeme na konkrétnom prípade.

V konaní, ktoré bolo založené (okrem iného) na námietke o porušení princípu prezumpcie neviny, sa Ústavný súd zaoberal výrokmi obsiahnutými v odôvodnení rozhodnutia, ktorým sa sťažovateľova väzba predĺžila nad rámec prvostupňového rozhodnutia. Sporný bol najmä výrok Najvyššieho súdu, ktorý konštatoval – „*s ohľadom na silu dôkaznej situácie je pre osobu obvineného v prípade jeho prepustenia na slobodu kolúzne konanie jedinou možnosťou, ako sa vyhnúť dlhoročnému trestu.*“²³ S poukázaním na parciálny význam tejto zásady a potreby komplexného prístupu pri hodnotení akýchkoľvek odprezentovaných výrokov v kontexte celej trestnej veci, Ústavný súd pri následnom posúdení síce pochopil úmysel predmetného výroku (zdôrazniť nebezpečenstvo kolúzie, ktorá bola na základe prokurátorom predložených dôkazov vysoko reálna), ale neakceptoval spôsob jeho formulácie, pretože na prvý pohľad vyvoláva predstavu o vine sťažovateľa. Aj preto bol tento výrok vyhodnotený ako rozporuplný s princípom prezumpcie neviny. Vrátenie veci všeobecným súdom na ďalšie konanie s takto vyslovenými závermi malo svoje dôsledky najmä vo vzťahu k otázke nestrannosti sudcov v ďalšom priebehu trestného konania. Rozpor s pravidlom objektívneho posudzovania nestrannosti mohol eventuálne nastať, ak by v merite trestnej veci o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu prvostupňového súdu, rozhodoval

²¹ Nález Ústavného súdu z 21. apríla 2021, sp. zn. II. ÚS 34/2021.

²² Nález Ústavného súdu zo 7. decembra 2021, sp. zn. I ÚS 213/2021.

²³ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 23. marca 2021, č. k. 4Tost/14/2021.

predmetný senát Najvyššieho súdu (ktorý vyslovil sporný výrok). Preto vzhľadom na judikatúru ESĽP boli príslušné súdy povinné zohľadniť časť nálezu Ústavného súdu o porušení princípu prezumpcie nevinu a vykonať potrebné opatrenia, aby ďalší priebeh rozhodovania nevzbudzoval akékoľvek pochybnosti o nezaujatosti sudcov v súlade s heslom „justice must not only be done it must also be seen to be done“ (II. ÚS 367/2021).

„Porušenie princípu prezumpcie nevinu v odôvodnení napadnutého rozhodnutia Najvyššieho súdu však nemôže automaticky vyústiť do záveru o nezákonnosti samotnej väzby sťažovateľa, pokiaľ je rozhodnutie o väzbe sťažovateľa ústavne udržateľné z pohľadu existencie dôvodov väzby (...)“²⁴ Citované posúdenie Ústavného súdu znova potvrdzuje, že procesné pochybenie v postupe všeobecných súdov nebolo spôsobilé znegovať dôvodnosť väzby, ani dôvodnosť trestného stíhania. V akých prípadoch sú však vady v trestnom konaní natoľko závažné a svojou povahou ústavne neudržateľné tak, že dokážu spochybniť aj samotnú podstatu týchto elementov? Práve štvrtá a posledná kategória obsahuje rozhodnutia, v rámci ktorých Ústavný súd vzhľadom na identifikované porušenia základných práv, zrušil ústavný titul pozbavenia osobnej slobody (napadnuté rozhodnutie o väzbe) a prikázal príslušným súdom, aby obvineného sťažovateľa ihneď prepustili z väzby na slobodu. Ak to dôsledná ochrana základného práva na osobnú slobodu vyžaduje, v zmysle § 133 ods. 3 písm. c) ZoÚS môže Ústavný súd využiť svoju právomoc a zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv takýmto príkazom adresovaným všeobecným súdom.²⁵

V roku 2021 Ústavný súd dospel k takémuto záveru v 4 prípadoch. Zaujímavým zistením je (bez toho aby sme z tejto skutočnosti vyvodzovali akékoľvek závery), že všetky 4 rozhodnutia boli vydané tretím senátom Ústavného súdu.

Z prvého analyzovaného rozhodnutia (III. ÚS 594/2021) vyplýva, že sťažovateľka bola stíhaná pre obzvlášť závažný zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c) a d) a ods. 2 písm. c) k § 138 písm. j) Trestného zákona vo forme spolupáchateľstva. Sťažovateľkina väzba bola rozhodnutiami súdov viackrát potvrdená za súčasného nevyužitia alternatívnych prostriedkov nahradzujúcich väzbu. Dôvodnosť tzv. preventívnej väzby a jej ďalšieho trvania príslušné súdy vyhodnotili najmä na základe toho, že sťažovateľka sa skutku mala dopúšťať na viacerých osobách, pričom sama bola po dlhšiu dobu konzumentkou omamných látok. Viackrát bola postihnutá za priestupky na úseku cestnej premávky a zároveň bola nezamestnaná (predpoklad distribúcie drog v záujme zabezpečovania životných potrieb), a to v súhrne zakladalo dôvodnú obavu, že trestnú činnosť by páchala aj naďalej.

Keďže trestné stíhanie bolo vedené pre obzvlášť závažný zločin, vo vzťahu k nahradeniu väzby bolo potrebné skúmať výnimočné okolnosti prípadu. Sťažovateľka argumentovala potrebnou starostlivosťou o jej maloleté dieťa, čistým registrom trestov, svojim priznaním k spáchaniu skutku a abstinovaním po dlhšiu dobu. Ani prvostupňový, ani druhostupňový sťažnostný súd nepovažovali tieto okolnosti za také významné a rozhodné, že by vzhľadom na svoju výnimočnosť dokázali väzbu efektívne nahradiť niektorým z alternatívnych prostriedkov. Krajský súd okrem všeobecných formulácií (napr. vzhľadom na osobu obvinenej a povahu žalovanej trestnej činnosti) konkrétne poukázal aj na výpoveď spoluobvineného o zanedbávaní riadnej starostlivosti o maloleté dieťa práve sťažovateľkou. To v kontexte celej trestnej veci privedlo krajský súd k záveru o nenahradení sťažovateľkinej väzby.

Za tejto situácie Ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť ako dôvodnú a rozhodol vyššie uvedeným spôsobom. Po dôkladnom preskúmaní predmetného nálezu, v korelácii s doteraz analyzovanými rozhodnutiami, musíme k tomuto spôsobu rozhodnutia zaujať negatívne

²⁴ Nález Ústavného súdu SR z 16. decembra 2021, sp. zn. II. ÚS 367/2021.

²⁵ Primerane pozri napr. Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III ÚS 561/2021.

stanovisko. Podľa nášho názoru Ústavný súd prekročil hranice svojej pôsobnosti a celú vec posúdil v rozpore so svojou doterajšou judikatúrou, a to z nasledujúcich dôvodov: Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach konštantne prízvukuje svoje postavenie a prístup pri skúmaní ústavných sťažností vo väzobných veciach,²⁶ z ktorého vyplýva, že nie je inštančne nadriadeným orgánom rozhodujúcim o opravných prostriedkoch všeobecných súdov, ktorý by skúmal ich skutkové a právne závery, ale jeho úloha spočíva v ochrane pred ústavne neudržateľnými excesmi v trestnom konaní, ktoré objektívne nie je možné odôvodniť.

V tomto desaťstranovom náleze Ústavný súd najprv sumarizuje skutkový stav veci a následne venuje široký priestor všeobecnému vymedzeniu o podstate inštitútu väzby, princípom obmedzenia osobnej slobody a procesným zárukám s tým spojeným opierajúc sa o judikatúru EŠLP, a samozrejme, vymedzeniu vlastnej úlohy v týchto konaniach. V ďalšej časti Ústavný súd rozoberá význam inštitútov nahradzujúcich väzbu a zdôrazňuje povinnosť dôsledného skúmania a ich faktického využívania v praxi, k čomu poskytol aj svoje vlastné kvalitné úvahy.²⁷ Konkrétnym okolnostiam posudzovaného prípadu, na základe ktorých bolo konštatované porušenie základných práv, bol však venovaný priestor iba na niekoľkých riadkoch. Ústavný súd kritizoval najmä odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, ktoré nenahradilo väzbu a neprihliadlo na výnimočné okolnosti prípadu. Pre účely výnimočných okolností prípadu, ktoré by umožnili nahradiť väzbu, Ústavný súd prezentoval vlastný názor, podľa ktorého malo byť prihliadnuté na rodinné pomery sťažovateľky (starostlivosť o dieťa). Rovnako aj pretrvávajúca obava z pokračovania v konzumácii a distribúcii drog bola spochybnená poukázaním na možnosť využitia primeraných obmedzení a povinností podľa § 82 Trestného poriadku a možnú kontrolu technickými prostriedkami podľa osobitného zákona.

Pri zohľadnení všetkých relevantných skutočností podľa nášho názoru môžeme z tohto konania vyvodiť nasledujúce závery: všeobecné súdy založili dôvodnosť väzby a jej nenahradenie na viacerých konkrétnych skutočnostiach, ktoré zároveň aj náležitým spôsobom odprezentovali, čo vo svojom súhrne evokovalo legitímne pozbavenie osobnej slobody sťažovateľky. Skĺznuť do roviny faktického posudzovania dôkazov, ich vplyvu na rozhodnutie o väzbe a následné hodnotenie správnosti takýchto záverov, neprináleží nám a ani Ústavnému súdu, ale jedine príslušným súdom konajúcim a rozhodujúcim vo veci. Podľa nášho názoru, Ústavný súd v tomto prípade pristúpil k hodnoteniu samotnej vecnej správnosti väzobného rozhodnutia na podklade konkrétnych dôkazov.

Ako to vyplýva z doteraz analyzovaných rozhodnutí vychádzajúcich z konštantnej judikatúry, úloha Ústavného súdu sa v zásade obmedzuje na skúmanie zjavnej arbitrárnosti a ústavnej neudržateľnosti skutkových a právnych záverov, ktoré sú prezentované v nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia. V rozpore s tým Ústavný súd v predmetnom konaní nielenže priamo hodnotil konkrétne otázky a ponúkol na ne vlastné odlišné závery (čím sa situoval do vecného sporu so všeobecnými súdmi), ale zároveň, legitímnosť tohto postupu ani riadnym spôsobom neodôvodnil (vzhlľadom na vyššie spomenutú štruktúru predmetného nálezu). Paradoxom je, že požiadavka náležitého odôvodnenia rozhodnutia založeného na konkrétnych skutočnostiach, je základnou kvalitatívnou požiadavkou, ktorú Ústavný súd kladie vo vzťahu k všeobecným súdom pri ich rozhodovaní.

Týmto konštatovaním, samozrejme, nechceme zľahčovať význam prostriedkov nahradzujúcich väzbu, práve naopak. Ide o významné alternatívy, ktoré predstavujú jednu

---

²⁶ Bližšie pozri doterajšie časti tohto článku.

²⁷ Napr. – „pre vyšetrovanie je bezpochyby pohodlnejšie mať obvineného vo väzbe (...) a niekedy je to aj jediná cesta a možnosť. Sú však situácie, kedy väzobné stíhanie v ústave na výkon väzby je nariadené len preto, že ide o rokmi odskúšaný štandard, čo nie je prístup evokujúci ústavnú konformitu.“ Bližšie pozri Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III. ÚS 594/2021.

z materiálnych podmienok väzby, a ktoré pomáhajú naplňať koncept väzobného stíhania ako prostriedku ultima ratio. Za splnenia stanovených podmienok teda chránia obvinené osoby pred výrazným obmedzením ich práva na osobnú slobodu. Tieto podmienky sú povinné skúmať príslušné všeobecné súdy, ktoré ak nevzhliadnu ich naplnenie, pristúpia k väzobnému stíhaniu. Ak takýto postup nevykazuje znaky svojvoľnosti a zároveň je aj adekvátne odôvodnený a Ústavný súd napriek tomu svojou autoritou zasiahne do činnosti všeobecných súdov, takýmto prístupom neoprávnené preberá zodpovednosť vo veciach, ktoré mu neprináležia.

V porovnaní s tým v inom konaní (III. ÚS 33/2021) bol takýto zásah Ústavného súdu (v podobe zrušenia napadnutého rozhodnutia a prepustenia sťažovateľa na slobodu) plne odôvodnený. Vzhľadom na konkrétne danosti a z nich vyvedené závery rozhodnutie Ústavného súdu v tejto veci možno vnímať z pohľadu ústavnoprávnych požiadaviek pri väzobnom stíhaní ako obzvlášť významné a prelomové. So samotným meritom trestnej veci sa spája množstvo zaujímavých a zložitých aspektov, pričom niektoré z týchto boli v súvislosti s väzobným stíhaním predmetom prieskumu pred Ústavným súdom. O tom svedčí aj skutočnosť, že k ústavnej sťažnosti ako *amicus curiae* zaslala svoje vyjadrenie aj Slovenská advokátska komora (keďže stíhané skutky mali súvisieť s výkonom advokátskej činnosti sťažovateľa) a na podnet Ústavného súdu opozitné stanovisko zaslal aj špeciálny prokurátor.

Podstatu námietok prezentovaných v ústavnej sťažnosti možno kategorizovať na tieto okolnosti: a) námietky smerujúce proti materiálnym dôvodom väzby, ktoré poukazovali na nesprávnu právnu kvalifikáciu skutku a na nenaplnenie príslušných skutkových podstatí trestných činov, ktoré sa sťažovateľovi kládli za vinu a b) procesné námietky poukazujúce na odôvodnenie väzobného rozhodnutia, ktoré nedávalo dostatočnú odpoveď na pretrvávajúcu obavu z kolúzneho a pokračovacieho správania sťažovateľa. Abstrahujúc podstatné časti analyzovaného nálezu, odôvodnenosť tohto spôsobu rozhodnutia a z neho judikovaných záverov, vnímame najmä z nasledujúcich dôvodov:

(i) Dôvody kolúznej väzby sudca pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu videl hlavne v samotnej stíhanej trestnej činnosti, ktorá má kolúzny charakter (obvinenie zo zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296, zločinu krivej výpovede podľa § 346 a obzvlášť závažného zločinu vydierania podľa § 189 Trestného zákona) ako aj z potreby opätovného vypočutia svedkov bez toho, aby týchto bližšie špecifikoval a uviedol konkrétne mená svedkov. Ako to vyplýva z ďalšieho priebehu konania, z tohto odôvodnenia vychádzal aj Najvyšší súd v opravnom konaní. Ústavný súd po preskúmaní týchto rozhodnutí skonštatoval, že sťažovateľovmu právu na riadne odôvodnenie rozhodnutia nebolo učinené zadosť, pretože nedostal odpovede na relevantné otázky v tom zmysle, že príslušné orgány musia byť schopné po 9 mesiacoch trvania kolúznej väzby uviesť mená konkrétnych osôb, proti ktorým má smerovať kolúzne správanie.

Z okolnosti posudzovaného prípadu Ústavný súd vyvodil významné závery, kedy judikoval – „*ak by Ústavný súd pripustil výklad zvolený Najvyšším súdom, že na kolúznu väzbu postačuje samotný fakt, že kolúzne správanie je obsiahnuté v skutku, ktorý je trestným činom, pre ktoré je proti obvinenému vedené trestné stíhanie, potom by bol daný kolúzny dôvod väzby pri takýchto druhoch trestných činov vždy, a to bez ohľadu na štádium trestného konania a bez ohľadu na to, že neexistujú žiadni svedkovia (napr. preto, že už boli vypočutí), voči ktorým by sa mohol sťažovateľ dopustiť kolúzneho správania. Takýto výklad by znamenal možnosť držať osoby obvinené z konkrétnych druhov trestných činov vo väzbe po akýkoľvek dlhý čas a bez akýchkoľvek, na takýto osamotený dôvod, nadväzujúcich skutočností odôvodňujúcich kolúznu väzbu. Určité špecifiká platia pri organizovanej skupine, pri ktorej*

*je, ako správne konštatujú súdy, riziko kolúzie vysoké a charakter trestnej činnosti znamená veľa, no aj pri týchto vzťahoch je potrebné primerane uvedený štandard aplikovať.*²⁸

(ii) Ku skutočnostiam zakladajúcim dôvody preventívnej väzby možno primerane aplikovať vyššie uvedené posúdenie. Tieto obavy z pokračovania v trestnej činnosti všeobecné súdy založili s poukazom na charakter, sofistikovanosť a rozsiahlosť trestnej činnosti, ktorá mala byť páchaná už od roku 2006, čo vzhľadom na osobu sťažovateľa vypovedalo o jeho doterajšom spôsobe života, ktorý nebol bezúhonný. Súdy rovnako dôvodili potrebou zabezpečenia ďalších dôkazov, najmä výsluchov svedkov. Ústavný súd zdôraznil, že dôvody spočívajúce v ďalšom dokazovaní, ktoré majú potvrdiť dôvodnosť trestného stíhania, nemôžu byť sami o sebe dôvodom na trvanie preventívnej väzby, pretože k týmto musia pristúpiť ďalšie konkrétne skutočnosti, z ktorých možno vyvodit' pravdepodobnosť ďalšieho pokračovania v trestnej činnosti. Rovnako Ústavný súd nepripustil ani výklad zvolený Najvyšším súdom vo vzťahu k osobe sťažovateľa a jeho bezúhonnosti. Tá bola založená iba na trestnej činnosti, pre ktorú bolo v predmetnej veci vznesené obvinenie a pre ktorú bol sťažovateľ vo väzbe. Preto takéto chápanie bezúhonnosti pre účely väzby, bez preukázania inej konkrétnej trestnej činnosti, bolo neprijateľné.

(iii) Z pomerne zložitého skúmania namietanej nesprávnej právnej kvalifikácie skutku vyplýva najmä to, že Najvyšší súd v rozpore s obsahom námietky podrobil analýze trestný čin, proti ktorému námietka nesmerovala (zámena obzvlášť závažného zločinu podľa § 296 Trestného zákona, pre ktorý ani nebolo vznesené obvinenie s namietaným obzvlášť závažným zločinom podľa § 189 Trestného zákona), v dôsledku čoho sťažovateľ nedostal relevantnú odpoveď na ním namietané skutočnosti. Pri skúmaní namietanej právnej kvalifikácie Najvyšší súd rovnako uviedol, že ťažisko dokazovania sa v trestnom konaní uskutočňuje pred súdom a nie pred orgánmi činnými v trestnom konaní.

Aj preto Ústavný súd takýto postup vyhodnotil ako ústavne neakceptovateľný a znova zásadným spôsobom judikoval, že – „*skúmanie tzv. materiálnych dôvodov väzby je zákonnou podmienkou pre vzatie obvineného do väzby či pre ďalšie trvanie väzby. Súd preto nesmie vychádzať iba formálne z uznesenia o vznesení obvinenia, ale musí skúmať a hodnotiť dôkazy, ktoré k vzneseniu obvinenia viedli. Ak dokazovanie nepotvrďuje, že sa stal skutok uvedený v uznesení o vznesení obvinenia, nie je naplnená väzobná podmienka. Podstatná je aj právna kvalifikácia skutku, ktorý sa obvinenému kladie za vinu. Takéto skúmanie je dôležité práve z dôvodov, aby sa zabránilo tzv. účelovému nadkvalifikovaniu skutku zo strany polície, čo má za následok napríklad dlhšie trvanie väzby alebo prísnejšie podmienky pre prepustenie z väzby na slobodu (...).*“²⁹

Ústavný súd praktiky účelových nadkvalifikácií kategoricky odmietol a zdôraznil úlohu súdov skúmať dodržiavanie zákonnosti v trestnom konaní.

Ako sme už spomenuli, z tohto konania pred Ústavným súdom vyplýva aj množstvo ďalších významných aspektov, napr. vo vzťahu k dôvodnosti a určitosti vznesenia obvinenia (ktoré tvorí základ pre následné väzobné stíhanie) alebo k otázke citlivého prístupu pri trestnom stíhaní advokátov v kontexte pilierov právneho štátu, v ktorom má význam tejto profesie nezastupiteľné miesto. Na účely preukázania opodstatnenosti tohto rozhodnutia, však rozobrané skutočnosti považujeme za dostačujúce.

Na sumarizáciu uvádzame nasledovný prehľad referenčných rozhodnutí, z ktorých sme v tejto časti vychádzali a ktoré sme podrobili našej analýze: v roku 2021 celkovo 30 nálezov Ústavného súdu, pričom (i) v 8 prípadoch hlavnú časť rozhodnutia predstavoval výrok deklarujúci porušenie základných práv, (ii) v 7 prípadoch Ústavný súd k tomu pridal aj výrok, ktorým napadnuté rozhodnutie zrušil, (iii) k súčasnému vráteniu veci na ďalšie konanie

²⁸ Nález Ústavného súdu SR z 13. mája 2021, sp. zn. III. ÚS 33/2021.

²⁹ Tamtiež.

bolo nevyhnutné pristúpiť v 11 prípadoch a (iv) k najvýraznejšiemu zásahu v podobe príkazu na prepustenie z väzby na slobodu, Ústavný súd pristúpil v 4 konaniach.

Záver

S ohľadom na stanovené ciele a nami prezentované výsledky dosiahnuté na základe čisto odbornej analýzy je dôležitosť rozoberanej problematiky zdôraznená aj v kontexte stále aktuálnych udalostí v odvetví trestného práva. Resumé tohto článku svojimi hypotézami vnáša triezvy a nezávislý náhľad do oblasti, ktorá je súčasťou búrlivých a naprieč spoločnosťou vedených diskusií spojených s aplikáciou trestného práva. Aj preto by sme chceli znova zdôrazniť, uvedomujúc si citlivosť tejto témy, že v rámci nášho skúmania sme vychádzali výlučne z anonymizovaných rozhodnutí Ústavného súdu, a to bez hlbšieho skúmania, akých osôb sa konkrétne konania týkali (v zmysle zásady, že spravodlivosť má previazané oči).

Skutočnosť, že od roku 2021 nastal posun v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu, je objektívne overiteľný fakt. V kontexte predmetných rozhodnutí sa však začal vytvárať názorový prúd o tom, že väzobný inštitút slúži ako mučiaci nástroj v snahe dosiahnuť priznanie alebo spoluprácu zo strany obvinených osôb. Opierajúc sa o rozhodnutia Ústavného súdu, niektorí dokonca spochybňujú samotnú funkčnosť právneho štátu z dôvodu zneužívania trestného práva a účelových trestných stíhaní.

So zreteľom na analyzovaný predmet týchto konaní pred Ústavným súdom a spôsoby, akými bolo v týchto rozhodnutiach, považujeme takúto interpretáciu dotknutých rozhodnutí ako zavádzajúcu a akékoľvek systémové úvahy tohto charakteru by sme chceli razantne odmietnuť. Práve opak je pravdou a uvedené svedčí o riadnom fungovaní právneho štátu, v ktorom sa uplatňuje efektívny systém brzd a protiváh a vymožitelnosť práva (v tomto prípade práva sťažovateľov, ktorí sa obrátili na Ústavný súd) je fakticky zabezpečená.

Po zohľadnení povahy deklarovaných porušení základných práv podľa čl. 17 sme dospeli k nasledovným záverom: v zásade išlo o legitímne zásahy Ústavného súdu, ktorý si v súlade so stanovenými pravidlami plnil svoju úlohu nezávislého orgánu ochrany ústavnosti (trestných vecí povýšených na roveň ústavného práva). Zároveň rešpektujeme, že aplikačná činnosť v trestnom konaní je mimoriadne náročný proces, v ktorom môžu nastať aj pochybenia rôznej intenzity. Znova však apelujeme na príslušné orgány v trestnom konaní (orgány činné v trestnom konaní a súdy) v snahe zachovať striktné zákonný postup. V právnom štáte platí premisa, že účel (spravodlivé odstíhanie páchatel'ov rešpektujúce všetky zásady trestného konania) nesvätí prostriedky (konanie mimo rámca zákonných pravidiel).

Indukovanie akýchkoľvek záverov zo skúmaných referenčných rozhodnutí sa však nemôže zaobísť bez dôsledného zohľadnenia všetkých okolností prípadu. Pre tieto účely znova pripomíname potrebu brať na zreteľ samotnú podstatu predmetných konaní a intenzitu konštatovaných pochybení (bez ich účelového vytrhávania z kontextu). V súvislosti s inštitútom väzby je potrebné odlišovať medzi: existenciou materiálnych a formálnych podmienok väzby (ktorých skúmanie primárne spadá do právomoci všeobecných súdov) a ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnenia ich existencie (úloha skúmania Ústavného súdu).

Rovnako je potrebné odlišiť (i) procesné pochybenia (ktoré boli predmetom väčšiny referenčných konaní), (ii) spochybenie dôvodnosti väzobného stíhania a (iii) spochybenie dôvodnosti samotného trestného stíhania – pretože povaha týchto väd má pre celkový kontext trestného konania úplne odlišný význam.

Všetky súdy v Slovenskej republike majú za úlohu dohliadať na spravodlivosť a čistotu trestného procesu. Táto úloha je zdôraznená s ohľadom na závažnosť väzobného stíhania, pri ktorom dochádza k výraznému zásahu do práv obvinenej osoby. Aj preto sa vyžaduje vysoká miera citlivosti v snahe eliminovať procesné pochybenia. V súlade s tým pôsobenie Ústavného súdu a všeobecných súdov (rozhodujúcich v trestnom konaní) nemožno chápať ako navzájom si konkurujúci vzťah, ale ich ultimátny cieľ (činiť spravodlivosti zadosť) je v zásade rovnaký.

Zoznam použitých skratiek:

Dohovor	Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
Trestný poriadok, TP	Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
Trestný zákon	Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
ZoÚS	Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
Ústava	Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov.
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva.
Ústavný súd	Ústavný súd Slovenskej republiky.
Najvyšší súd	Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Literatúra

Knižné publikácie a internetové zdroje:

MACEJKOVÁ, I., BÁRÁNY, E., BARICOVÁ, J., FIAČAN, I., HOLLÄNDER, P., SVÁK, J. a kol., 2020. *Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky*. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s. 1640.

MAZÁK, Ján, predseda Súdnej rady Slovenskej republiky. Rozhovor pre Denník N z 28. januára 2022. [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/2697289/predseda-sudnej-rady-mazak-je-koniec-vybavovania-na-sudoch-video/?ref=list>.

Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta, 2022. *Zákonnosť a efektivita trestného konania s dôrazom na prípravné konania*. Tlačová správa. [online]. [cit. 2023-07-16]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Tlacove_spravy/2022/1_7_2022_TLACOVA_SPRAVA.pdf.

Rozhodnutia Ústavného súdu SR:

Nález Ústavného súdu SR z 18. októbra 2001, sp. zn. II ÚS 55/98.

Nález Ústavného súdu SR z 4. decembra 2014, sp. zn. I. ÚS 397/2014.

Nález Ústavného súdu SR z 24. novembra 2020, sp. zn. III ÚS 284/2020.

Nález Ústavného súdu SR z 30. marca 2021, sp. zn. I. ÚS 452/2020.

Nález Ústavného súdu SR z 13. apríla 2021, sp. zn. I ÚS 564/2020.

Nález Ústavného súdu SR z 21. apríla 2021, sp. zn. II. ÚS 34/2021.

Nález Ústavného súdu SR z 13. mája 2021, sp. zn. III. ÚS 33/2021.

Nález Ústavného súdu SR z 30. septembra 2021, sp. zn. II. ÚS 299/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 14. októbra 2021, sp. zn. III. ÚS 347/2021.
Nález Ústavného súdu zo 7. decembra 2021, sp. zn. I. ÚS 213/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 9. decembra 2021, sp. zn. II. ÚS 300/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 14. decembra 2021, sp. zn. IV. ÚS 533/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 16. decembra 2021, sp. zn. II. ÚS 367/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III. ÚS 561/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III. ÚS 581/2021.
Nález Ústavného súdu SR z 21. decembra 2021, sp. zn. III. ÚS 594/2021.
Uznesenie Ústavného súdu SR z 27. júna 1996, sp.zn. I. ÚS 36/96.
Uznesenie Ústavného súdu SR z 23. marca 2010, sp. zn. III. ÚS 114/2010.
Uznesenie Ústavného súdu SR z 27. októbra 2015, sp. zn. III. ÚS 530/2015.
Uznesenie Ústavného súdu SR z 6. marca 2019, sp. zn. I. ÚS 68/2019.

Právne predpisy:

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Key words: institute of custody, Constitutional court, general courts, fundamental rights and freedoms, decision-making activity.

Summary

The presented expert article was written in response to the change in the decision-making activity of the Constitutional Court in relation to custodial cases. This phenomenon has a number of significant aspects, to which the author draws attention. Through the analysis of specific decisions and their reasons, the article aims to emphasize the importance of the Constitutional Court's action as the ultimate defender of constitutionality, from the perspective of the institution of custody. Simultaneously, it is necessary to define the boundaries within which the Constitutional Court must operate. Given the importance and sensitivity of the issue under discussion, the ultimate aim is to appeal for strict observance of fundamental rights and freedoms, strict legality of criminal proceedings and respect for legal certainty.

Bc. Alex Želinský
Študent Právnickej fakulty Univerzity
Komenského v Bratislave
e-mail: zelinsky5@uniba.sk

tel.: +421 915669245

Recenzent: npor. Mgr. Sebastián Janko, PhD.